

Felnőttoktatás és szakképzés Magyarországon

Fürj Zoltán

Kölcsey Ferenc Református Tanítóképző Főiskola Debrecen

Jelen összeállítás elsőrendű célja, hogy bemutassa a romániai és magyarországi, s ezen belül a Hajdú-Bihar megyei felnőttképzéssel kapcsolatos történelmi, társadalmi, gazdasági háttér által meghatározott társadalmi miliőt. Elméleti téren és alapon, statisztikai adatok segítségével mutassa be azokat a területeket, amelyek a felnőttek képzését, hátrányos helyzet felszámolását elősegítik. Az első lépés a diagnózis felállítása, amely alapján lehetséges egy olyan képzési program kidolgozása, amely a határon átnyúlva, Hajdú-Bihar és Bihar megyék felnőttképzésének kiindulópontja lehet. Cél, egy olyan összeállítás megszerkesztése, amely kiegészítve a romániai, s ezen belül a Bihar megyei mutatókkal, statisztikai, elméleti alapozását nyújthatja a pályázat megvalósításának.

A 2002-ben megjelent Felnőttoktatási és -képzési lexikon szerint: a felnőttnevelés: „A nagykorú és felnőtt ember személyiségének meghatározott célok érdekében folyó, céltudatosan szervezett fejlesztése”, tehát az egész személyiségre vonatkozik, amely szervezett, formális és nonformális folyamatok összessége...” A felnőttképzés „szűkített értelemben... a felnőttek... szakmai kiképzése, továbbképzése és átképzése”. Más jelentése szerint pedig „a személyiség képességeinek, jártasságainak formálására koncentráló nevelés, oktatás, és így a felnőttnevelés része és a felnőttoktatás párja. A felnőttoktatás: „A felnőttnevelés azon területe, amely döntően ismeretnyújtáson és –elsajátításon keresztül valósul meg”, így szoros kölcsönhatásban áll a felnőttképzéssel.”

A felnőttképzés nálunk még a leszakadók, az elmaradók, szocializációs zavarokkal küzdők felzárkóztatásának a programja, de ennek a területnek egyre inkább fel kell készülnie arra, hogy a már jelen lévő problémák másik elemét is „orvosolni” tudja. Nevezetesen: a

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

„rossz” szakmát, az elhelyezkedésre alkalmatlanná váló, az elhelyezkedést nem biztosító képzéseket korrigálja, kiegészítse továbbképzések útján. Igaz ez úgy a középszintű, mint a felsőfokú képzésekre. A mai valóság azonban még nem ez, bár jelen van ez az elem is, de az elemi szükség az elemi ismeretek pótlása, ami egyes társadalmi csoportok szocializációjának, társadalomba való beilleszkedésének, az értelmes emberi lét kialakításának, az értelmes lét igénye kialakításának, megfogalmazásának elemi feltétele. De ott van már a nagy kihívás, amit az élethosszig tartó tanulás jelent.

A célok összefoglaló bemutatása

Jövőkép Vízió	A hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci integrációjának fokozatos megvalósulásának elősegítése a szakképzési és felnőttoktatási programok fejlesztése révén. Kiépített intézményrendszer a humán erőforrás képzésére, továbbképzésére.				
Misszió Feladat	A hátrányos helyzetű rétegek felzárkóztatási esélyeinek növelése. A régió integrációjának elősegítése. Az életesély növelése a régióban.				
Stratégiai célok	kiszolgáltatottság csökkentése	felnőttképzési térkép elkészítése	vágyak és a lehetőségek ütköztetése	migráció gátlása	

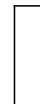

Fejlesztési
prioritások

információáramlás
biztosítása

felnttktptzsi
programcsomag

kompetenciák
fejlesztése

A jelen projekt célja az, hogy a hátrányos helyzetű csoportok munkaerő-piaci integrációját segítse szakképzési és felnttktptzsi programok fejlesztése révén.

Általános megállapítások

A statisztikai, szociológiai vizsgálatokból egyértelműen kiderül, s a mindennapi tapasztalat is ez, hogy a végzettség növekedésével nő a foglalkoztatottak aránya. Az iskolai végzettség egyre meghatározóbb az egyének életlehetőségeinek kialakításában. „Míg a befejezetlen általános iskolával rendelkezőknek csupán 10,9%-a volt foglalkoztatott 2001-ben, ez az arány a befejezett általános iskolai végzettséggel rendelkezők körében már 37,8%, majd négyszerese az előző csoportnak.” A statisztikai adatok szerint a nők mindenhol jóval kisebb arányban találnak munkát, mint a férfiak. Ez hatványozottan igaz a befejezetlen általános iskolai végzettséggel rendelkezők körében. Az iskolai végzettség emelkedik, azok a korosztályok, amelyek a tankötelezettség alacsonyabb fokán hagyták el az iskolát, azok kikerültek a munkaerőpiacról. Megjegyzésre méltó, hogy a befejezetlen általánossal és általános iskolai végzettséggel rendelkezők között a munkanélküliek aránya nem olyan kirívó, „mint amennyire alacsony a foglalkoztatottak száma. Ez azzal magyarázható, hogy a körükben a nyugdíjasok aránya igen magas, akik szintén nem foglalkoztatottak”.

A mindennapi tapasztalat és a statisztikai adatok is azt bizonyítják, hogy az alacsony iskolai végzettség a fizikai munka lehetőségével jár együtt. Az általános iskolai végzettség hiánya, vagy annak éppen teljesítése a mezőgazdaság, az erdészet, halászat terén biztosít fizikai munkát. „A szellemi munka alapfeltételeként jelenik meg az érettségei ...”. A mindennapi tapasztalat, hogy az egyszerű értelmiségi munka betöltéséhez is egyre inkább felsőfokú képzettséget követelnek meg a munkaadók. A felsőfokú képzettséggel rendelkezők magas számából adódik ez.

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

A gazdasági, társadalmi fejlődés tendenciájának következménye a társadalom szerkezetének fokozatos átalakulása, a foglalkoztatási struktúra megváltozása, a szolgáltató szféra előtérbe, túlsúlyba kerülése. A gazdaság, a társadalom, ilyen módon történt átalakulása az oktatás átalakulását, a felsőoktatás előtérbe kerülését eredményezte, a felsőoktatás expanzióját hozta magával. A korosztályos ifjúság egyre nagyobb része került/kerül be egyetemekre, főiskolákra.

Magyarországon egyes társadalmi csoportok, elsősorban a romák és a megváltozott munkaképességűek különösen érintettek a munkaerő-piaci hátrányok által, illetve esetükben a hátrányok gyakran halmozottan jelentkeznek. A megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci jelenléte csekély. A mindenkori kormányok támogató szándéka ellenére a foglalkoztatásuk számos akadályba ütközik. Mind a munkaadók fogadókészsége, mind a munkafeltételek, mind a munkavállalók mentális felkészültsége gátat képeznek.

A fogyatékosokra vonatkozó adatok

A 2001. évi népszámlálás adatai tükrözik a magyarországi fogyatékosok számát. Ebben az értelemben fogyatékos az, aki annak vallotta magát. Az összes létszám, fogyatékoságtól, életkortól függetlenül 577.006 személy. Ebben benne van a mozgássérült, az értelmi fogyatékos, a gyengénlátó, a vak, a süketnéma stb. A 15-59 évesek száma 289.529 fő. A legnagyobb létszámot a mozgássérültek teszik ki, közel 210 ezer fő (38%).

Hajdú-Bihar megye lakosságának 5,3 %-a él valamilyen fogyatékosággal, ami valamivel alacsonyabb az országos átlagnál (5,7). A megye minden huszadik lakosa fogyatékos személy.)

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

A fogyatékkal élők iskolai végzettsége: 4,84% még az általános iskola első osztályát sem végezte el. Minden iskolai végzettséget mutató kategóriában rosszabb mutatókkal rendelkeznek, mint nem fogyatékos társaik.

Gazdasági aktivitásukról az mondható el, hogy a nem fogyatékosok gazdasági mutatóinak mintegy negyede. „Az aktívak között majd kétszeres a munkanélküliek aránya. A rokkantsági nyugdíjjal, baleseti járadékkal rendelkezők aránya majd tízszerese a nem fogyatékosoknál tapasztalhatónál. A legalacsonyabb aktivitási ráták a mozgássérülteknél, vakoknál, értelmi fogyatékosoknál mutatkoznak.”

A hátrányos helyzet alakulása

A rendszerváltást megelőzően a társadalmi helyzet a kiegyenlítődés felé haladt, legalábbis abban az értelemben, hogy a szegénység létszáma a hetvenes évek végéig csökkent. Történelmi értelemben is siker, hogy a szegények létszáma 700-800 ezer között stabilizálódott. A TÁRKI által végzett társadalmi rétegződésvizsgálat adatai szerint 1999-ben Magyarországon a lakosság 40%-a élt biztonságos vagyoni, anyagi és kulturális körülmények között, őket tekinthetjük a társadalmi, gazdasági és politikai átalakulás nyerteseinek. A társadalom másik 60%-a máról-holnapra él, ők azok a vesztesek, akik számára a társadalmi változások biztonságvesztést, leszakadást, tartós szegénységet okoztak.

1. *Családi életciklus hátrányai* (legalább három gyereket nevelő háztartások, azok a háztartások, ahol a háztartásfő 40 évnél fiatalabb, gyermekét egyedül nevelő szülő háztartások, egyedül élő idős egyének háztartásai)
2. *Munkaerőpiac hátrányai* (munkanélküli háztartásfővel rendelkező háztartások, tartós munkanélküliség, munkanélküliség halmozódása egy háztartáson belül, alkalmi munkából élők)
3. *Regionális egyenlőtlenség* (az ország keleti részén élés, tanyán és községekben élés)

4. *Képzettségi hátrányok* (befejezetlen általános iskola vagy legfeljebb általános iskolai, végzettség, szakmai végzettség hiánya)
5. *Etnikai hovatartozás* (cigány etnikumhoz való tartozás)
6. *Fogyatékkal élők*
7. *Szegények* (ez a csoport, maga is négy elemből tevődik össze: hagyományos és új szegénységből, demográfiai és az etnikai szegénységből)

Ezen hátrányok közül a térség valamennyi lakosát sújtja a térbeli elhelyezkedésből eredő hátrány. Ez a hátrány történelmi meghatározottságában jelen van, évtizedekre nyúlik vissza, domináns a rendszerváltást megelőző időszakban is. Vági Gábor a szocializmus időszakában a fejlesztési forrásokat vizsgálva nemcsak a keleti térség elmaradását, hanem a térségen belüli aránytalanságokat is kiemelte, amely a városok, kiemelten a megyeszékhelyek túlsúlyát emelte ki. A fejlesztési források aránytalansága 7-800 szoros eltérést mutatott. Ez az arány nemhogy javult, hanem romlott a rendszerváltást követően. Elkezdődött a perifériák teljes mértékű kiürülése, gettósodása. Ezen némi változást eredményezett az Európai Unióhoz való csatlakozás, a történelmi központok szerepének újraéledése. Hasonló mértékben érvényes a szegénység, amely e területen élők jelentős részét sújtja.

Felnőttképzés, felnőttoktatás

Felnőttképzés a rendszerváltás előtt

Államilag meghatározott, behatárolt, államilag szervezett keretek, jelen van az iskolának a pótlása, de egy új elem: a permanens tanulás, nevelés mint vezérmotívum is jelen van

1. Közoktatási intézmények, dolgozók iskolái

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

2. Egyetemek, főiskolák

3. Tanfolyamok, levelező, esti tagozatok (megjelent a szakmunkástanulók egyetemi képzése)

4. Közművelődési intézményhálózat: művelődési házak, könyvtárak, mozi a '60/70-es évek teljes kiépülése, szinte minden településen megtalálható, szórakoztató, szórakozva műveltető. 1976. évi V. tc. a közművelődésről

Praktikus szakmai ismereteket nyújtó szakkörök (kertbarát kör, kézimunka, népi tánc, fafaragó stb.)

Munkásművelődésre – politikai célok miatt - óriási pénzeket fordítottak, de a rendszer gyengeségét mutatta, hogy a '80-as években a hálózat, különösen az aprófalvakban kezd leépülni.

5. A politikai képzés színtere: marxista-leninista esti egyetemek. Minden megyei pártbizottság mellett fejlett infrastruktúrával kiépített intézményhálózat. A szakmai karrier alátámasztására elengedhetetlen volt. Létszámában ez a legnagyobb felnőttképzési hálózat.

6. Társadalmi szervezetek, a TIT

7. A TV, rádió — iskolatelevízió, iskolarádió műsorai

A rendszerváltozás előtt a permanens tanulás/nevelés koncepciója már társadalmi méretekben elfogadottá vált. A valóságban persze nem másról volt szó, mint a politikai elvárásoknak megfelelő, azok által motivált képzési tartalmakról és formákról. Az egyén részéről ez párosult a tudás utáni vágy igényével és kényszerével. Ezt a jól-rosszul működő rendszert, de működő rendszert a rendszerváltás elavulttá tette. A rendszerváltozás szembesítette a társadalmat azzal a ténnyel, hogy amit tudott, amit ismert a világból, az jelentős mértékben elavult. A politika ugyanúgy, ahogy korábban ekkor is mindent kiostált, mindent átértékelte, ami nem felelt meg az értékrendjének. Részben jogosan, részben jogtalanul. A nyelvi, gazdasági ismeretek egy része is, nemcsak a politikaiak, kihullottak a rostán. Tipikus példa az

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

orosztanárok és az agrármérnökök esete. Ők egyértelmű politikai ítélet alá estek. Mint a letűnt rendszer érzékelhető, a rendszerváltást átélte képviselői. Átképzésük, életformaváltásuk elkerülhetetlenné vált. Tanulniuk kellett, de ki tudott tanulni, kivolt kész a tanulásra, a megújulásra? A fiatal, képzett, megújulásra, innovációra kész személyiségek csoportja ez. Az orosz nyelvtanárból lett angol, némettanár, az agrármérnökből pedig az élet számos, az agrárterülettől igen messze álló gazdasági vezető.

A szakmák jelentős része is elavulttá vált, különösen nagy veszélyben voltak a képzetlenek. Amennyiben az iskola tanköteles korban, illetve a felnőtté válás során nem biztosítja a mindenoldalú szocializációhoz szükséges tudást, képzettséget, felkészültséget, nem ad esélyt a biztonságos életvitelhez, nem teszi lehetővé a mobilitást, akkor a társadalom felelőssége és feladata az újrakezdés lehetőségét garantálni. Ennek színtere a felnőttoktatás, a tanulás-oktatás pótlása felnőttkorban. Hivatalos felmérések szerint 1999. december 31-vel bezáróan országosan 1461 iskolarendszeren kívüli szakképzést folytató intézményt vettek nyilvántartásba. A hatósági nyilvántartásban szereplő iskolarendszeren kívüli szakképzést folytató intézmények negyedének székhelye Budapest, illetőleg az intézmények 68,5%-nak székhelye a megye székhelyével azonos. Az iskolarendszerű felnőttoktatásról készült 1996-os felmérésének adatai azt igazolják, hogy a felnőttoktatást végző intézmények túlnyomó többségében az adott intézmény településén élők járnak. Azt figyelembe véve, hogy 1999-ban az országban 168 településen volt található felnőtteket oktató szakképzést végző intézmény, azt igazolja, hogy a kisebb településeken élők hátrányba kerülnek. A Hajdú-Bihar megyében működő 72 intézményből 66 működött a megyeszékhelyen. Az országosan megszerezhető szakképzések 44%-a középiskolai végzettséghez, 33%-ban alacsony végzettséghez volt kötött, 8%-ban iskolai végzettség nem volt szükséges a szakképesítés megszerzéséhez. Mindez jelzi, hogy **az iskolarendszeren kívüli szakképzés megszerzésénél a képzőintézmények elsősorban a középfokú végzettségűeket célozzák meg**, az ő részvételükre számítanak.

Az alacsony iskolai végzettség problémakörénél megkerülhetetlen a cigányság problémaköre, a cigány népesség munkaerő-piaci helyzete. Országos felmérések adatai azt igazolják, hogy a cigány népesség keresőképes korcsoportjainak mintegy 90%-a

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

munkanélküli. Ennek legfőbb oka az egész cigányságra jellemző nagyfokú alulképzettség. Kemény Istvánék felmérése szerint 1995-ben a cigány felnőtt népesség 23%-ának nincs befejezett alapvégzettsége, 13% rendelkezik szakmával, és 1%-uk érettségizett.

1999-ben speciálisan cigány felnőttek számára indított képzések a mezőgazdasági munkás felzárkóztató, fűzvestző és gyékényfeldolgozó, cigánygazda, kosárfonó és kerti bútorkészítő, kőműves, zöldségkereskedő, parkgondozó, cirokseprű-készítő, gyógynövénygyűjtő voltak. A vizsgálatok szerint 326-an vettek részt ezeken a képzéseken, ám arra a kérdésre, hogy mennyire jelentettek e képzések végleges megoldást a munkanélküliség problémáján, nem tudunk választ adni, hisz nincs visszajelzés az elhelyezkedési arányokról. Vizsgálatok igazolják, hogy az alacsony iskolai végzettségűeket a képzések utáni további munkanélküliség sokkal jelentősebb mértékben tartja távol minden újabb tanulástól, mint a kvalifikáltabbakat. Ez a sajnálatos tény egyre inkább arra ösztönzi a döntéshozókat, hogy már eleve meghatározzák azokat a szakmai képzéseket, amelyeket támogatnak, s amelyeket nem. Maga az a tény, hogy a képzésben részt vevő ugyanúgy nem kap munkát, mint korábban olyan helyzetet eredményez, ami lelkileg is megviseli a munkát keresőt. Az átképzés, mint gyógyszer, mint a munkanélküliség orvossága nem vált be. Humorosnak tűnik, de igazán az átképző intézetek virultak rövidtávon a leginkább. De azok, akik a harmadik átképzés után sem kaptak munkát mélysegesen kiábrándultak a rendszerből. Az Észak-alföldi régióban 2008 novemberében a Regionális Fejlesztési és Képzési Bizottság arról döntött, hogy 262 szakképesítés közül kiemelten támogatja 28 –nak a beindítását, támogat 172, illetve nem támogat 62 szakképesítés beindítását.

A leghátrányosabb helyzetben lévők lehetőségei a felnőttoktatásban való részvételre

A szabolcs-szatmári helyzet nem általános, de a hajdú-bihari településekre is vonatkoztatható. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Tanács megbízásából 2000. májusában e megye 32 településén 1005 cigány háztartás körében készült szociológiai megkérdezés. Az adatfelvételhez használt kérdőív az itt élők demográfiai helyzetére, életkörülményeire, iskolai

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

végzettségére, tanulási motivációjára és gazdasági aktivitására kérdezett rá. A kutatás azt is vizsgálta, hogy a megyében élő cigány népességnek milyen az iskolai végzettsége.

Az adatok azt igazolják, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében élő cigány népesség iskolai végzettsége alatta marad az országos adatoknak. Különösen a szakmai illetve a középfokú végzettség megszerzésének alacsonyabbak az esélyei e régióban. Ha még ehhez figyelembe vesszük Kertesi Gábor 1995-ben készült felméréseinek adatait, mely szerint a cigány fiatalok közül közel kétszer annyian garantáltan perspektívátlan szakmákat tudtak csak megtanulni, mint nem cigány társaik, egyértelművé válik, még a szakmai végzettséggel sem védi meg a cigány fiatalokat a tartós és végleges leszakadást kialakító munkanélküliségtől.

Kertesi Gábor adatai azt is igazolják, hogy „sokszor etnospecifikus szakképzési programokat szerveznek számukra, melyek hagyományos, de piacukat veszített cigány kézműves foglalkozások felelevenítésén alapulnak. A programok sokkal inkább a cigányságról kialakított sztereotípiák, semmint a képzésben résztvevők érdeklődésének kielégítésén esetleg munkaerő-piaci prognózisok alapján szerveződnek.”

A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei cigánykutatás során arra is rákérdeztek a kutatók, hogy a megkérdezetteknek, ha lehetőségük adódna, mit tanulnának a legszívesebben. Az adatok azt igazolják, hogy a tanulási igény életkoronként eltérő. A 18 év alattiak az érettségi és a diploma megszerzését sem tartják kizártnak, bár a legkonkrétabb céljuk a jogosítvány megszerzése. A 19-45 évesek a jogosítvány mellett újabb szakma tanulását foglalmazták meg. A 46-55 éves korosztályok reális esélyként legfeljebb az általános iskola befejezését látták.

Arra a kérdésre, hogy gyermekeiknek milyen iskolai végzettséget szánnak, a válaszadók kétharmadánál szakmunkásképző, illetve szakiskola fogalmazódott meg. Főként szolgáltatási, kereskedelmi szakmák a népszerűek, ezt követik az ipari, építőipari munkák. A vizsgálat tanúsága szerint szinte teljesen hiányoznak a hagyományos cigány, a mezőgazdasági, valamint a kvalifikáltabb tudást igénylő szakmák.

Mind az országos, mind a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei cigány lakosság körében végzett vizsgálatok az igazolják, hogy iskolai végzettségük az átlagosnál alacsonyabb. Ugyanakkor kedvező, hogy gyermekeik számára minimálisan a szakmai végzettség megszerzésében látják a szegénységből való kilábalás lehetőségét. A tanulás ugyanakkor hosszú, nehéz, sok egyéni lemondással járó folyamat, ahhoz, hogy a többségében alacsony iskolai végzettségű családokból érkező fiatalok vállalják a tanulást, ahhoz elegendő sikerrel, motivációval rendelkezzenek, speciális formák kialakítására is van szükség. Hisz csak a képzettségi szint növekedése javíthat munkavállalási esélyeiken és járulhat hozzá életmódjuk kedvező változásaihoz.

A cigányság iskolai végzettsége – a műveltségbeli hátrányuk újratermelődése

„Általánosan az a vélemény, hogy a cigányság hátrányos helyzetének egyik oka az, hogy alacsony iskolai végzettségük miatt a munkaerő-piacon nem érvényesülnek.” Az elmúlt évtizedekben jelentős változásokon ment keresztül a roma társadalom. A kulturális fejlődés is jelentős, ha pusztán az iskolai végzettséget nézzük. Az 1-3 osztály helyett ma már egyre inkább lesz általános a 8 osztály elvégzése, de még mindig nem általános az általános iskola elvégzése sem. S itt akkor nem beszélünk a 18 éves kötelező iskolába járási korhatárról. A 8 osztály elvégzése pedig nem jogosít a munkaerő-piacon szinte semmire. Azok a szülők, akik gyermekük továbbtanulását tervezik, azok sem rendelkeznek megalapozott szándékkal, céllal.

Az általános iskolát befejezők aránya a 16 éves népesség %-ban

	14 éves korig	15 éves korig	16 éves korig	Összesen	Be nem fejezők

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

1990/91	81,4%	9,3%	3,2%	93,9%	10.300 fő
1995/96	79,9%	12,7%	4,5%	96,5%	5.200 fő
1999/2000	79,9%	14,9%	3,9%	97,8%	5.6,000 fő

A dolgozók általános iskolái 1970 és 2000 között

	Iskolák száma	Tanulók száma
1970/71	451	21275
1980/81	307	15627
1990/91	161	12528
1995/96	82	5402
1999/2000	58	3146
2010/11		

Hogyan áll Hajdú-Bihar megye a statisztikák tükrében? Az eddigiekből is látszik, hogy a régió rossz eredményeiért nemcsak Szabolcs-Szatmár-Bereg megye a felelős. A vizsgált populációkban Hajdú-Bihar megye adatai a következők:

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

- általános iskola első évfolyamát sem végezte el	0,9%
- legalább nyolc általános végzett	86,3%
- legalább érettségizett	34,0%
- egyetemet, főiskolát végzett	10,8%

A végzettség a munkahely szerzéséhez elengedhetetlenül fontos. A kimutatásokból egyértelműen kitűnik, hogy a nők hátrányos helyzetben vannak, minden esetben kisebb arányban találnak munkát. Megemelkedett azon fiatalok száma, akik iskolai tanulmányaik befejezése után nem találnak munkát. Egy részük a nem tanulók, nem dolgozók arányát növelik, más részük elvándorol a megyéből, a fővárosban vagy külföldön keres munkát. S egyre nagyobb azon fiatalok aránya, akik a felsőfokú diploma megszerzése után szakképesítés megszerzését biztosító iskolát kezd el. S egyre nő azok száma, akik két-három főiskolai, egyetemi diplomát szereznek meg: jobb híján tanulnak. De az önfoglalkoztatók köre is nő.

A mindennapi tapasztalat, de a statisztikai mutatók is jelzik, hogy az iskolázatlanság újratermelődik. S azok körében, akik nem rendelkeznek biztos munkát jelentő tudással, végzettséggel, azok körében csökken a tanulási kedv. Ezzel szemben a tanulási készség a magasabb iskolai végzettségűek körében mutatható ki. Az e tárgykörben kutatást végzők megállapítják: „aligha szorul bizonyításra, hogy a felnőttkori tanulással megszerezhető „papírokra” leginkább a képzettséggel nem rendelkezőknek lenne szükségük. Ugyanakkor, a magyar adatokra végzett korábbi elemzések azt bizonyítják, hogy elsősorban a magasabb iskolai végzettség jár együtt nagyobb tanulási kedvvel: a 13-34 éves szakközépiszkolai végzettségűek 9, a diplomások 13, a gimnáziumi érettségivel rendelkezők 15 százaléka tanul tovább valamilyen formában az első iskolai végzettségük megszerzése után. Emellett, leginkább azok a fiatalok tanulnak, akik egyébként is viszonylag jól értékesíthető szakképesítéssel rendelkeznek; és inkább a munkaerő-piaci szempontból amúgy is előnyösebb foglalkozásban dolgozók igyekeznek, illetve tudják munkapiaci helyzetüket a megfelelő képzésben való részvétellel tovább javítani.

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

Ugyanez a tendencia rajzolódik ki akkor is, amikor azt vizsgáljuk, hogy a 25-64 éves, munkaképes korú populáció egy átlagos napon hány percet fordít tanulásra. Eszerint egyrészt az elmúlt másfél évtizedben némileg megnőtt ez az időmennyiség, másrészt a növekedés üteme a legképzettebb munkavállalóknál volt a legnagyobb, és s szakképesítéssel nem rendelkező munkanélküliek, egyéb inaktív státusúak esetében gyakorlatilag nem volt kimutatható.”

A felnőttképzést ért kihívások

Megjelent a felnőttképzés piaca

A rendszerváltás első s talán leglényegesebb változása, hogy az addig az állam által meghatározott keretek megszűntek. A piac, az oktatás piaca határozta meg a feltételeket, még akkor is igaz ez, ha megemlítjük, hogy meghatározott feltételeket kellett teljesíteni ahhoz, hogy az egyes szakokat be lehessen indítani. Olyan volt a társadalmi igény a tanulás iránt, olyan volt a feszítő nyomás, hogy szinte az erre illetékes szervek minden kezdeményezést támogattak. A korábban a tanulástól elzárt nemzedékek, illetve a korosztályos ifjúság egyszerre vette célba az oktatási intézményeket. Ehhez társult, hogy az ipari, mezőgazdasági és általában a szakképzés teljesen leértékelődött, szinte csődjellegű állapotba került. A felnövekvő nemzedék szülői nyomásra a továbbtanulásra előkészítő gimnáziumokat választotta. Felsőoktatás kiszélesedésével, esti és levelező tagozatok sokaságának beindításával ad erre választ az oktatáspolitikára. A piac azonban nem valódi piacként működött, mert a kevésbé versenyképes, a kevésbé társadalmi szükségletet kielégítő szakok ugyanolyan jól működtek, mint a versenyképesek, sőt egyre több jelentkezőt vontak el a perspektívát nyújtóktól.

Tudomány öndefiníciója

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHAR-HAJDÚ-BIHAR

Amennyiben a felnőttoktatás az önmagával és a vele szemben támasztott igényeket ki akarta elégíteni meg kellett adnia önmaga definícióját. A magyar felső- és felnőttoktatásban hosszú időre nyúlik vissza ez a folyamat. Élen járt a debreceni egyetem, Sári Mihály írja: „Karácsony Sándor és Durkó Mátyás felfogásában is a nevelés pedagógiára és felnőtt nevelésre (andragógiára) tagolható, a részek szerves egységet képeznek az ifjúság (lásd: Karácsony Sándor: Magyar ifjúság) nevelése átmenetével”. Debrecenben Karácsony Sándor - Durkó Mátyás - Kozma Tamás neve és munkássága által jelzett pedagógiai iskola, mint a debreceni iskola jeles képviselői jelennek meg a múltban és a jelenben. Számukra „...lényegi kérdés az, hogy a nevelés kiterjed a teljes emberi életre, az ember élethosszan formálható.”

A 2002-ben megjelent Felnőttoktatási és -képzési lexikon szerint: a felnőttnevelés: „A nagykorú és felnőtt ember személyiségének meghatározott célok érdekében folyó, céltudatosan szervezett fejlesztése”, tehát az egész személyiségre vonatkozik, amely szervezett, formális és nonformális folyamatok összessége...” A felnőttképzés „szűkített értelemben... a felnőttek... szakmai kiképzése, továbbképzése és átképzése”. Más jelentése szerint pedig „a személyiség képességeinek, jártasságainak formálására koncentráció nevelés, oktatás, és így a felnőttnevelés része és a felnőttoktatás párja. A felnőttoktatás: „A felnőttnevelés azon területe, amely döntően ismeretnyújtáson és -elsajátításon keresztül valósul meg”, így szoros kölcsönhatásban áll a felnőttképzéssel.”

A magyar társadalom súlyos gondját jelenti, hogy ehhez a felgyorsult folyamathoz nem, vagy alig tud alkalmazkodni. Azok a munkanélküliek, akik tartósan váltak munkanélkülivé, azok nem rendelkeznek azokkal az adottságokkal, amelyek lehetővé tennék számukra az élethosszig tartó tanulást. Mindehhez hozzá kell tenni, hogy oktatási alapokkal sem rendelkeznek. Közel 1 millió azok száma, akik a régi keretből kikerülve képtelenek arra, hogy az új gazdasági, társadalmi feltételekhez alkalmazkodjanak. Jellemző adat: 1600 munkanélküli között nincs 300 alkalmas munkavállaló egy összeszerelő üzem működtetéséhez. S ez nem egyedi eset az országban.

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

Hajdú-Bihar megyében felnőttképzéssel foglalkozó oktatási hálózatot vizsgálva megállapítható, hogy az Észak-alföldi régióban 2008 szeptemberében 173 akkreditált felnőttképzési intézmény működött. Finanszírozásukról Miklósi Márta megállapítja, „hogy a régióban az akkreditált felnőttképzési intézmények legnagyobb része több válasz megjelölhetősége mellett azt válaszolta, hogy a résztvevők önfinszírozásával szervezi képzési programjait, ezt követik a pályázati úton nyert források, majd a központi (állami, megyei és helyi önkormányzati) támogatások, illetve a munkáltatók támogatásával szervezett programok”. A képzésben résztvevők egyéni motivációja egyértelmű, állapítja meg a szerző, hasonlóan más szerzőkhöz, hiszen mind a bérben, mind a presztízsből jelentős előrelépést jelent, mind a munkanélküliség rémével fenyegetett világban védelmet nyújt. A finanszírozás terén jelentősek a pályázati lehetőségek, így a HEFOP, TÁMOP, TIOP, de ezek mellett minisztériumi források, bankok, cégek alapítványai stb. is megjelennek támogatóként. Bár a felnőttképzést, a leszakadók, az árnyékba kerülők felkarolását, a társadalomba, a munka világába integrálni nemzeti érdeknek tekintik, mégis alacsony az az összeg, amit központi forrásból erre a területre fordítanak. „Az iskolarendszeren kívüli felnőttképzésre fordított teljes összeg forrásai jelenleg a GDP egy százaléka alatt maradnak (Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, 2006, 10.). a felnőttképzés támogatásának államháztartási forrásai a központi költségvetés, a szakképzési hozzájárulás felnőttképzésre elszámolható része, valamint a Munkaerő-piaci Alap (MPA) foglalkoztatási és képzési alap részei (2001. évi CI. törvény 21. §. (1).). Az állam ezekből a forrásokból fedezi a felnőttképzési normatív támogatást stb.”

A fenntartók szerinti számbavétel szerint megállapítható, hogy rendkívül szétaprózott, mert nonprofit szervezetek, alapítványok, felsőfokú intézmények, közoktatási intézmények, magánvállalkozások, cégek is folytatnak képzéseket saját igény kielégítésére.

A kereslet-kínálat kérdéskörében megállapítható, hogy a különböző szerzők és vizsgálataik eltérő eredményeket mutatnak ki. Vannak, akik jelentős piaci hatásról beszélnek, míg mások

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

megkérdőjelezi ezt. Ezt az eltérést több szempont eltérő időszakban való eltérő alkalmazása és értelmezése eredményezheti, ugyanakkor nem felejthető el az sem, hogy a rendkívül gyorsan változó piaci körülményekhez a statikus felnőttképzés nem tud alkalmazkodni. Az akkreditáció folyamata, időbeli elhúzódnása maga gátja a rendkívül gyorsan változó piaci igényekhez való alkalmazkodásnak. Más a társadalmi igény és más az egyéni ambíció — ellentmondanak egymásnak.

Irodalomjegyzék

- Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába. Budapest, Osiris Kiadó. 1997.
 - Andorka Rudolf: A rendszerváltás szociálpolitikai problémái. 1992/7. sz. 25-33.
 - Berend T. Iván: Műveltségismény és történelem. Népszabadság: 1981. április 4.
 - André Lászlóné – Kerékgyártó László: Fejlesztési programok és eredmények a hátrányos helyzetű fiatalok szakiskolai szakképzésének előkészítésében 1998- 2006. Budapest. Nemzetközi Szakképzési és Felnőttképzési Intézet. 2007.
 - Hajdú-Bihar megyei önkormányzat szociális szolgáltatástervezési koncepciója felülvizsgálata 2011-2012
- www.hbmo.hu/upload/19/1175/Alairtveglegeskonceptio.pdf
- Az Észak-alföldi régió és ezen belül megyéinek főbb jellegzetességei a statisztikai adatok és mutatószámok tükrében. 2010.
 - Faluvégi Albert: A társadalmi-gazdasági jellemzők területi alakulása és várható hatásai az átmenet időszakában. MTA Közgazdasági Kutatóközpont, Budapest, MT-DP. 2004/5.

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

- Felnőttoktatási és -képzési lexikon. Budapest, 2002.
- Forray R. Katalin – Juhász Erika (szerk.) Nonformális –informális- autonóm tanulás. Debrecen. Debreceni Egyetem, 2009. 383.p.
- Hajdú-Bihar megyei ifjúsági SWOT analízis. Debrecen, 2009. Hajdú-bihar_megyei_ifjúsági_swot_analízis_2009(1).pdf.- Adobe Reader
- Harscsa István: Polgárosodás a mezőgazdasági vállalkozók körében. Agrártörténeti Szemle 1994/1-4. sz. 57-64. p.
- Határon átnyúló vállalkozói együttműködések hálózatának kialakítása Hajdú-Bihar és Bihar megyékben. 2011. HURO/0801/158. Magyarország-Románia Határon Átnyúló Együttműködési Program 2007-2013.
- Dr. Kertész János: Pályaválasztás, pályaorientáció jelentősége a hátrányos helyzetű és fogyatékos tanulóknál. www.epalya.hu/cikk/nyomtat.php?cikk_azonosito=000071
- Kerülő Judit: Hátrányos helyzetű csoportok és a felnőttoktatás. www.oki.hu/oldal.php?tipus
- Magyar Tartalomipari Szövetség Kreatív Iparágak Platformja
- Öry Mária: Hátrányos helyzetű csoportok helyzete a munkaerőpiacon. Nemzeti Felnőttképzési intézet. Budapest, 2005.
- Miklósi Márta: Az Észak - Alföld régióbeli felnőttképzési intézmények jellemzői. Új Pedagógiai Szemle, 2010/5. sz. epa.oszk.hu/00000/00035/000141/pdf/
- Szakképzési arányok és irányok meghatározása az Észak-alföldi régióban. <http://www.szabkam.hu/index.php?id=1838&print=1>
- Szamuely László: A társadalmi fejlődés tendenciája a fejlett tőkés országokban. Valóság, 1980/7. sz. 1-20.p

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

PROMOTING THE INTEGRATION OF DISADVANTAGED GROUPS BY COOPERATION IN THE FIELD OF TRAINING IN THE BIHOR-HAJDÚ-BIHOR EUROREGION

FELNŐTT- ÉS SZAKKÉPZÉSI EGYÜTTMŰKÖDÉS A HÁTRÁNYOS HELYZETŰ SZEMÉLYEK MUNKAERŐ-PIACI ESÉLYEINEK NÖVELÉSÉÉRT A BIHAR-HAJDÚ-BIHAR EURORÉGIÓBAN

COLABORARE ÎN EDUCAREA ADULȚILOR ȘI A PREGĂTIRII PROFESIONALE PENTRU PROMOVAREA OCUPĂRII PERSOANELOR DEFAVORIZATE ÎN EUROREGIUNEA BIHOR-HAJDÚ-BIHAR

- Szelényi Iván – Machin Róbert: megszakított polgárosodás. Budapest, Tudósítások könyvkiadó 1989.

Hungary-Romania
Cross-Border Co-operation
Programme 2007-2013

Two countries, one goal, joint success!

European Union
European Regional Development Fund

www.hungary-romania-cbc.eu • www.huro-cbc.eu